

KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİ KOŞULLARINDA DAHA FAZLA ESNEKLİK İSTENİYOR

Coronanın etkilediği üretime ve işsizliğe çare aranıyor

HABERİ VE GÖRÜŞLER SAYFA 7'DE

Coronanın etkilediği üretim ve işsizliğe çare aranıyor

Coronavirüs salgını nedeniyle birçok sektörde üretimin durma noktasına gelmesi, en büyük tehdit olarak istihdam kaybını öne çıkardı. Salgına karşı tüm ülkeler sağlık tedbirleriyle eş zamanlı olarak ekonomik kayıpları önlemek için ekonomik ve sosyal tedbir paketleri açıkladı, açıklıyor. Türkiye'de de bu çerçevede 100 milyar liralık bir ekonomik pakete icrettiler ve kayıt dışı çalışanlara yönelik yeterli önem olmaması, 2019 yılında yüzde 13,7 olan işsizliğin daha da art-

masından endişe ediliyor. Hükümet şimdi yeni ekonomik önlemleri içeren ikinci bir paket hazırlıyor. Pakette, işten çıkarılmalar 3 ay yasaklanıyor. İstihdamın korunmasında şimdilik en temel kaynak, "Kısa Çalışma Ödeneği" görünüyor. Bu ödeniğe başvurular her geçen gün artarken, 3 Nisan itibarıyla 70 binden fazla firma 1 milyondan fazla çalışan için başvuruda yaptı. Başvurular arasında büyük firmalarda bulunması dikkat çekiyor. İyveren cephesi, 60 gün içinde sonuçlandırılan kısa çalışma ödeniğinde sürenin kısaltılması, teknik

sorunlar nedeniyle başvurulara yaşanan sıkıntılarını giderilmesini istiyor. İşçi cephesi de Türk-İş, Disk ve Hak-İş konfederasyonları yaptıkları açıklamada, kriz döneminde istihdamın korunabilmesi için "işten çıkarılmaları yasaklaması" ve kısa çalışma ödeniğinden "sigortalı çalışanların başvurularını" koşulsuz yararlandırılmasını istedi. Hükümet cephesinde ise iyveren ve işçi kesiminin "koşulsuz ödeme" talebi mümkün görünmüyor, ancak işten çıkarılmaların önüne geçmek için yeni yasa tasarı hazırlanıyor.

CİROLAR YÜZDE 50 DÜŞTÜ

● TÜRKONFED, TUSİAD ve UNDP Türkiye koordinasyonunda kurulan "Hedefler İçin İş Dünyası Platformu" nun yaptığı anket COVID-19 salgınının ekonomiyeye olan etkilerini gözler önüne serdi. Ankete katılan KOBİ ağırlıklı 780 şirketin yüzde 54'ü, salgın nedeniyle cirolarının en az yarısını kaybettilerini açıkladı. Güneydoğu'da bu oran yüzde 71'e yükseliyor. Ankete katılan 7 bölgesinden 47 ilde faaliyet yürüten şirketlerden, büyük işletmelerin yüzde 11'i, küçük işletmelerin ise yüzde 36'sı salgın ile birlikte faaliyetlerini durdurma kararı aldı. 23-27 Mart'ta yapılan ankete göre KOBİ'lerin COVID-19 ile mücadelede öncelikli üç beklentisi; yüzde 80 ile fatura, vergi ve SGK ödemelerinde erteleme, yüzde 77 ile vergi indirimi ve yüzde 71 finansal destek olarak sıralandı. Katılımcı firmaların yüzde 62'si süreceğin büyük ölçüde etkilendiklerini açıklarken, yüzde 3'lük bir dilim "hiç etkilenmediklerini" dile getirdi. Büyük firmalar haricinde kalanların tamamı cirolarını en az yüzde 50 kaybettiklerini açıklarken, en olumsuz ciro etkisi turizmde görüldü. Salgının kendileri için ciddi tehdit olarak görülenlerin oranı yüzde 81'i buluyor. Biraz etkileyecek diyen kesim yüzde 15. Firmaların sadece yüzde 8'i işlerini rutin seyrinde devam ettirmediğini belirtirken, yüzde 32'si kısmen kriz yönetimine başladığını, yüzde 29'u yoğun bir şekilde kriz yönetimi yaptığını belirtiyor. Firmaların yaklaşık 3'te 1'i ise faaliyetlerinin tamamen durduğunu açıklıyor.

"SİYASET ZAMANI DEĞİL, BİRLİK ZAMANIDIR"

● Ergün Atalay (TÜRK-İŞ Başkanı) – "Paranın, makamın, malın, mülkün bir önemini olmadığını görüyoruz. Hükümeti de, sivil toplum örgütünü de herkes elimi, vücudumu taşın altına koymalı. Aksi halde bu yükün altında kalmamız. Şu anda para kazanma zamanı değil, para harcama zamanı. Olmayanları olmaları verecek. Herkes elinden geldiğince, evde kalmaya gereken evde kalacak. Ama sağlık, güvenlik gibi çalışması gereken işyerlerinde çalışanlar da var. Pandemi sürecinin ne zamana kadar süreceğini hiç kimse öngöremiyor, ben de aynı düşünüyordum. Onan için alınan tedbirler herkes uyacak. Şu anda fırsatçılık yapmanın anlamı yok. İşinden olanların parasını devlet kısa çalışma ödeneğinden verecek. Bu imkanı kullanamayan patron da 20 yıl çalıştığı insana 20 günlük parayı cebinden versin..."

Bu süreci "ne kadar çabuk atlatırız" ona bakmak lazım. Siyaset yapmanın zamanı değil, üç ay sonra isteyen istediği siyaseti yapсын. Aklimızı başımıza almalyız, paket paket derken millet ahirete paket oluyor. Beraber hareket etmek zorundayız çünkü hepimiz batan geminin içindeyiz. Kimse açta, açlıkla kalmısın. Bununla ilgili devlet, sivil toplum örgütleri herkes elinden geleni yapmaya devam etsin. Zamanımız yok kişisel ya da siyasi kaygı için zaman yok. Bunun altından ne hükümet tek başına kalkar, ne de başkası... Çin'de pandemi sürecinde gerektiği için milletlin evini mühürlediler. Kimse işinden ayrılmış olsa biz buna bakıyoruz. Tedbirimizi alalım, ikaz görevimizi yapalım. Yokma, yakma için zaman yok, paçamazı toplayamayız."

"KİMSENİN İŞİNİ KAYBETMESİNİ İSTEMİYORUZ"

● Osman Yıldız (HAK-İŞ Genel Başkanvekilli) – "Coronavirüs salgınıyla mücadele sürecinde işçi-iyveren konfederasyonları olarak süreç birlikte ele alıyoruz. Bu kapsamda biz HAK-İŞ olarak, coronavirüs salgını nedeniyle işten çıkarılmaları önüne geçilmesi konusunu sürekli olarak dile getiriyoruz. Bunu hem diğer konfederasyonlarla birlikte söylüyoruz, hem de diğer işçi-iyveren kuruluşlarımız bu açıklamaları yapıyoruz. Hükümetimiz salgınla mücadele konusunda zaten önlem alıyor ama bizim görüşümüzün de bu konuda bir teşvik oluşturacağını düşünüyoruz. Coronavirüsle mücadele sürecinde hiç kimsenin işten atılmasını istemiyoruz. Kısa çalışma ödeneğiyle ilgili bir çalışma yapıldı. Ödeniğin şartları biraz gevşetildi. Şimdi yeni önlemler de ortaya çıkıyor. HAK-İŞ olarak hiç kimse işten atılmasını, iyverenler kısa çalışma ödeneğine başvursun istiyoruz. Birçok sektörde kısa çalışma ödeneğine başvuru oldu.

HAK-İŞ olarak 83 milyon eşit olsun istiyoruz. 4 milyon mülteciyle birlikte 87 milyonluk bir nüfusun bulduğumuz. Çünkü Türkiye'nin yokluk sorunu yok. Fakat virüsten dolayı yokluk sorunu var.

Sendikacı sayısı 2 milyon, ama Türkiye'de resmi çalışan 14 milyon civarında. Ayrıca yüzde 35 oranında kayıt dışı çalışan var. Biz sadece 2 milyon için konuşuyoruz. Biz bütün topluluğu için konuşuyoruz. Bu süreçte 3-4 tane konuyu da ele almamız gerekiyor. Birincisi sendikacılık, ikincisi düzenli gelir yardımı sistemi, üçüncüsü 83 milyon vatandaşımız ve ülkemizde misal ettiğimiz 4 milyon mültecinin eşit olarak, tüm imkânlarla eşit olmasını sağlamak, son olarak da düzenli gelir yardım sistemini hayata geçirmemiz gerekiyor."

İHRACAT İKLİMİ BELİRGİN ŞEKİLDE BOZULDU

● Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **İstanbul Satış Özetleri (ISO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin** Mart 2020 dönemi sonuçları açıklandı. İhracat iklimi Mart ayında sert düşüşle 35,7 ye geriledi. Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor. Şubat'ta 50,4 düzeyinde ölçülen endeks, martta 35,7 ye geriledi ve Türk imalatçılarının ihracat ikliminde belirgin bir bozulmaya işaret etti. Endeksteki düşüş, küresel finans kriz döneminden bile daha yıkıcı oranda gerçekleşti ve seri başlangıç olan Ocak 2002'den bu yana en belirgin düzeyde kaydedildi.

İŞSİZLİK ARTABİLİR

● Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "İşsizlik ve istihdam kayıplarına" ilişkin son verilerine göre, Türkiye'de küçük işletmeler, kendi adına çalışanlar, ücretliler dahil 28 milyon 80 bin kişi istihdam ediliyor. TÜİK'in 2019 yılı işsizlik rakamlarına göre, ülkede 15 ve daha yukarı yaşta kişiler arasında işsiz sayısı bir önceki yıla göre 932 bin artarak, 4 milyon 469 bine ulaştı. İşsizlik oranı da bir önceki yıla göre 2,7 puanlık yükselişle yüzde 13,7 olarak kaydedildi. Verilere göre 2019 yılında istihdam edilenlerin sayısı bir önceki yıla göre 658 bin kişi azaldı.

Türkiye'de istihdam edilenlerin yüzde 56,5'i hizmet sektöründe yer alıyor. Bilim Akademisi ve ODTÜ İktisat Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Enel Taymaz'a göre salgından en çok konaklama ve yiyecek hizmetleri, seyahat acenteleri, tur operatörleri, yaratıcı sanatlar, eğlence sektörü, spor, kültürel hizmetler ve havayolu taşımacılığı gibi branşlar etkilenilecek. Taymaz'a göre toplam istihdam kaybı yüzde 13,4'e ulaşabilir ve en iyimser tahminle Türkiye'de 1 milyon 851 bin çalışan işini kaybedebilir. DW Türkiye'de yer alan Taymaz'ın araştırmasına göre, en çok istihdam kaybı 717 bin kişi ile faaliyetleri konaklama ve yiyecek (restoran) sektöründe yaşanması beleniyor. Perakende ticaretinde 595 bin, tekstil, giyim eşyasında 338 bin, seyahat, tur hizmetlerinde 32 bin kişi işini kaybedebilir. Bunların yanı sıra güvenceli, peyzaj, birey hizmetlerinde 67 bin, toptan ticaretinde 62 bin ve kara taşımacılığı/borlu hattı hizmetlerinde ise 40 bin kişi işini kaybedebilir.

"BİNLERCE KİŞİ İŞİNİ KAYBETTİ"

● Adnan Serdaroğlu (DİSK Genel Sekreteri) – "Salgın ortaya çıktığı günden bu yana sürekli hükümetten yapılması gerekenler ile ilgili taleplerimizin karşılanmasını istedik. Maalesef bu taleplerimiz yeteri kadar karşılanmadı. Gün geçtikçe belki ilk taleplerimiz kısmen hayata geçirildi ama yeterli olmadı. Mesela İşsizlik Sigortası'nın bir takım kriterlere tabii olmadan kullanılmasını DİSK olarak talep ettik. Çünkü ki hem kısa çalışma ödeneği, hem işsizlik sigortasından yararlanma şartları gerçekleşen çok ağır, insanlar bundan yararlanmıyor. İlk etapta çok dikkate alınmadı ama daha sonra kriterlerin biraz daha yumuşatılması sağlandı ama yine de bizim istediğimiz ölçüde değil. Şu anda İşsizlik Sigortası'nda biriken 132 milyar TL. Bu para zor günler için, insanların işsiz kaldığı, fabrikalardan masa alamadığı zaman veya ücretsiz izne çıkartıldığı zaman verilmesi gereken parayken, bugün koşullar ağırlaştırılıyor. Binaz esnetildi ama yine de istediğimiz gibi değil. DİSK olarak bu paranın hiçbir şart koalmadan işsiz kalan insanlara ödenmesi gerekir. Bu para şu anda devlet bankalarında kağıt üzerinde görünüyor. Yüzde 8 faizlerle değerlendiriliyor. Yani çar çur ediyor. Ekonomi Bakanlığının ilgili bankalara yazı göndererek, zamanı gelen tabiiyetlerin bozularınınsı için talimat verdi bildiğimiz Kadıyla, Mülkiyet Merkez Bankası para tasevük. Kağıtlar bozulacak gibi görünse de o para daha önce kamu açıkları için kullanıldı. Bugüne kadar işsizlik sigortasından işsizlere giden yaklaşık yüzde 10-15 civarında bir oran söz konusu. Büyük bir bölümü sermayeye gitti teşvik olarak.

Diğer talebimiz bu süreçte işten çıkartılmaları yasaklanmıydı. İsrarla bunu söylemeye çalıştık, şimdi bir çalışma başlatıldı. Bu süreçte çok kişi işinden de oldu. 10 birlerce insaat işçisi şu anda işten çıkartılıyor. Birçoğu parasızlıkta, yasalardan memleketine dönüyor işten çıkartılanlar. Fabrikalarda hiçbir koruması olmayan, sendikasıız binlerce insan işten çıkartılmak durumunda kalıyor. Önümüzdeki günlerde salgın sonuçları ne gösterecek bilmiyoruz. 2018'den bu yana Türkiye'de zaten bir ekonomik kriz yaşıyoruz. İşsizlik sürekli yükseliyor, fabrikalarda iş oranları azalıyor duruma. Yükseltilmiş, açık orana yükseliyor. Bu krizden etkisi salgın ile daha da arttı ve artacak.

İhracat ikliminde ciddi bozulma

Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, dünya genelinde ekonomik bozulmaya yol açan Covid-19 salgını nedeniyle mart ayında sert düşüşle 35,7'ye geriledi. Endeks, Türk imalatçıların ihracat ikliminde belirgin bir bozulmaya işaret etti.

Türkiye imalat sektörünün ana ihracat pazarlarındaki faaliyet koşullarını ölçen **Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi**, dünya genelinde ekonomik bozulmaya yol açan koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle mart ayında 35,7'ye geriledi. **ISO Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi'nin** Mart 2020 dönemi sonuçları açıklandı.

Endekste eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamlar ihracat ikliminde iyileşmeye, 50'nin altındaki değerler ise bozulmaya işaret ediyor.

Bu ayın mevsimsel etkilerden arındırılmış olarak açıklanan verilerine göre, **Istanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, koronavirüs salgınının küresel ekonominin büyük bölümünde bozulmaya neden olduğu mart ayında sert düşüş gösterdi.

Şubat'ta 50,4 düzeyinde ölçülen endeks, martta 35,7'ye geriledi ve Türk imalatçıların ihracat ikliminde belirgin bir bozulmaya işaret etti. Endekste düşüş, küresel finans kriz döneminden bile daha yüksek oranda gerçekleşti ve seri başlangıcı olan Ocak 2002'den bu yana en belirgin düzeyde kaydedildi. Martta IHS Markit PMI anketlerinin uygulandığı ülkelerin hemen hemen tamamında ekonomik faaliyetlerin daraldığı bildirildi. Virüsün yayılmasını önlemek için daha sıkı önlemlerin alınması-

dan önce anketin tamamlandığı Nijerya ve Hindistan, bu durumun istisnası iki ülke oldu. Koronavirüs salgını nedeniyle uygulanan sokağa çıkma yasağının ekonomi üzerindeki sert etkisinin yansımaları olarak, üretimi en yüksek oranda gerileyen ülke, Türk imalat sektörü ihracatının yüzde 5'inden fazlasını oluşturan İtalya oldu. Salgının merkez üssünün Asya'daki başlangıç noktalarından Avrupa'ya kaymasıyla birlikte diğer Avrupa pazarlarındaki talep de birinci çeyreğin sonunda olumsuz etkilendi. Almanya, Birleşik Krallık, Fransa ve İspanya'daki ekonomik faaliyetlerde sert düşüşler gerçekleşti.

Çin, şubattan sonra istikrar işaretleri gösterdi

Birçok Asya pazarı da olumsuz etkilenmeye devam etti. Çin ekonomisi şubat ayındaki sert daralmanın ardından istikrar işaretleri gösterirken, özellikle Singapur ve Hong Kong olmak üzere diğer ekonomiler belirgin bir şekilde daralma bölgesinde kaldı.

ABD'deki koronavirüs salgını martta hızlanmaya başladı ve

talep koşullarında Şubat 2009 yılından beri en sert bozulmaya yol açtı. Orta Doğu'da Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve Katar'da ekonomik aktivite yavaşlamaya devam ederken Suudi Arabistan anketin başladığı Ağustos 2009'dan beri ilk kez negatif bölgeye geçti. Takip edilen tüm ülkeler arasında üretimde en sert düşüşlerden biri Lübnan'da yaşandı.

Son olarak, salgın vakalarının daha geç başladığı Sahra Altı Afrika ve Güney Amerika'da üretim diğer bölgelere göre genel olarak daha ılımlı yavaşlama kaydetti. Açıklamada görüşlerine yer verilen IHS Markit Direktör Yardımcısı Andrew Harker, şunları kaydetti: "Türkiye İmalat Sektörü İhracat İklimi Endeksi, martta Covid-19 salgınının küresel ekonomi üzerindeki etkisini ve hemen hemen tüm pazarların daraldığı bir ortamda ihracatçıların yeni sipariş alma konusunda karşılaştığı zorlukları ortaya koydu. İhracat iklimindeki bozulma, 2008-2009 küresel finansal krizinin tüm aşamalarından daha kötü düzeyde gerçekleşti. Henüz tünelin ucunda ışık belirtisinin çok az olduğu bu dönemde, önümüzdeki birkaç aya ilişkin beklentiler zayıf seyrediyor." Bu arada, **ISO'nun** Nisan 2019 döneminden bu yana her ayın 10'unda açıklamakta olduğu endeks, bilgiyi en hızlı ve en kısa sürede ilgililerine ulaştırmak amacıyla artık her ayın 8'inde (veya takip eden ilk iş gününde) açıklanacak. **(aa)**